

Ο Σχολικός Εκφοβισμός

Ο σχολικός εκφοβισμός στις μέρες μας έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις και είναι ένα φαινόμενο που προκαλεί ανησυχία σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Ελλάδα σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες ένας στους τρεις μαθητές έχει πέσει ή θα πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού. Σχολικός εκφοβισμός ή αλλιώς bullying είναι ένα φαινόμενο με λεκτικές και σωματικές επιθέσεις που γίνονται από ένα θύτη- δράστη (bully) προς το θύμα. Συγκεκριμένα, ο σχολικός εκφοβισμός περιλαμβάνει σκόπιμες, συνεχόμενες και βλαβερές ενέργειες (βρισιές, σωματική βία κ.α) που διαπράττονται από έναν μαθητή ή ομάδα μαθητών ενάντια σε ένα άλλο παιδί ή ομάδα παιδιών.

Ο Σχολικός Εκφοβισμός Έχει Οκτώ Είδη Κακοποίησης:

1. Την σωματική κακοποίηση, που περιλαμβάνει επιθετικές συμπεριφορές, όπως σωματική βία (σωματικά χτυπήματα, κλωτσιές, μπουτιές, σπρώξιμο, κ.α) που γίνονται από τον θύτη ή θύτες προς το θύμα.
2. Την λεκτική βία. Ο θύτης χρησιμοποιεί τον λόγο για να ταπεινώσει και να εξευτελίσει το θύμα. Αυτό γίνεται μέσω της εξύβρισης, της κοροϊδίας, των απειλών, των ψευδών ειδήσεων ή του κουτσομπολιού, της ειρωνείας και άλλα.
3. Την συναισθηματική βία. Η πιο ύπουλη μορφή βίας, γιατί είναι αδιόρατη, δηλαδή δεν είναι εύκολο ούτε να καθοριστεί με ακρίβεια, ούτε να εντοπιστεί από τρίτους, πέρα από τον θύτη και το θύμα. Περιλαμβάνει απειλητικές πράξεις, χειριστικές συμπεριφορές, υποτιμητικό βλέμμα ή σχόλια, αστεία προσβλητικά, έλεγχο και παραπλάνηση ή εξαπάτηση, ψέματα, κακή κριτική και άλλα.
4. Κοινωνική Βία. Ο σκόπιμος αποκλεισμός και η απομόνωση των μαθητών από κοινωνικές δραστηριότητες με άσκηση επιρροής από τον θύτη στην ομάδα των συνομηλίκων, ώστε να αισθανθούν αντιπάθεια για το θύμα.

5. Σεξουαλική βία. Η σεξουαλική παρενόχληση περιλαμβάνει ανεπιθύμητα αγγίγματα, λεκτικά ή γραπτά σεξουαλικά προσβλητικά, προκλητικά μηνύματα και άλλα.
6. Ρατσιστική βία. Η λεκτική, συναισθηματική ή και σωματική βία που έχει στόχο να προσβάλλει το θύμα λόγω της καταγωγής του, της διαφορετικότητας του και της κοινωνικοοικονομικής του τάξης.
7. Εκφοβισμός με εκβιασμό. Η κλοπή, ή καταστροφή υλικών αντικειμένων του θύματος, η εκούσια απόσπαση χρημάτων ή αντικειμένων, που συνοδεύεται από απειλές ή εξαναγκασμό με ανεπιθύμητες για το θύμα ενέργειες.
8. Ηλεκτρονική βία. Το bullying μέσω σεξουαλικής βίας αναφέρεται στην άσκηση βίας με στόχο την έκθεση, την συναναστροφή και την σεξουαλική εκμετάλλευση του ανήλικου ατόμου-μαθητή με σκοπό την διαπόμπευση και τον εκφοβισμό του. Επιπλέον, η ηλεκτρονική βία αναφέρεται και στην εξαπάτηση και απόσπαση χρηματικών ποσών μέσω παιχνιδιών ή τζόγου και προτροπή των μαθητών σε επικίνδυνες αυτοκαταστροφικές/αυτοκτονικές συμπεριφορές

Γιατί Συμβαίνει Ο Σχολικός Εκφοβισμός;

Η βία μαθαίνεται. Η οικογένεια δίνει τις βάσεις για μία υγιή προσωπικότητα. Τα παιδιά μαθαίνουν μέσω της κοινωνικής μάθησης και αναπαράγουν συμπεριφορές. Συνήθως οι θύτες έχουν αποτυπώσει συμπεριφορές από τους σημαντικούς άλλους (γονείς) και έχουν υπάρξει και οι ίδιοι θύματα βίας. Τα θύματα επίσης, αναπαράγουν γνωστικά σχήματα που έχουν μάθει από την οικογένεια τους, στην οποία έχουν συνηθίσει να είναι απομονωμένοι. Δεν είναι τυχαίο ότι τα θύματα αργούν μήνες μπορεί και χρόνια να αποκαλύψουν την σχολική τους κακοποίηση τους στο οικογενειακό τους περιβάλλον.

Οι γονείς πρέπει να αντιληφθούν ότι το «μια στον ποπό» ή ένα χαστούκι δεν είναι αμελητέο, αποτελεί κακοποίηση, που το παιδί δέχεται. Γιατί λοιπόν να μην δεχτεί κακοποίηση από ένα συμμαθητή ή να ασκήσει τέτοια μορφή βίας στο σχολείο, αφού αυτό έχει μάθει;

Γιατί Έχει Αυξηθεί Στις Μέρες Μας Ο Σχολικός Εκφοβισμός;

1. Η καραντίνα ενίσχυσε τον φόβο. Η πανδημία δημιούργησε στους ανθρώπους τον φόβο για την ασθένεια και την απώλεια της ζωής τους. Η επιθετικότητα είναι μια φυσιολογική αντίδραση, που δημιουργείται από το ένστικτο επιβίωσης, όταν απειλείται η ζωή του ατόμου. Άρα σε περιόδους παγκόσμιας κρίσης, τα άτομα γίνονται πιο επιθετικά με σκοπό να επιβιώσουν.
2. Μέσα στην καραντίνα διπλασιάστηκε η ενδοοικογενειακή βία. Έρευνες έχουν αποδείξει ότι ο εγκλεισμός και η απουσία κοινωνικών δραστηριοτήτων ενισχύει την επιθετικότητα και το αρνητικό

συναίσθημα. Οι μαθητές έζησαν περίπου 2 χρόνια σε καταστάσεις πολλές φορές ακραίας βίας μέσα στην οικογένεια, χωρίς να υπάρχει κοινωνική υποστήριξη. Και η επιθετικότητα είναι συμπεριφορά που μιμείται και αναπαράγεται.

3. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα βίαια παιχνίδια. Οι μαθητές σήμερα στον ελεύθερο τους χρόνο παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια που ανεβάζουν αδρεναλίνη και ενισχύουν την επιθετικότητα.

4. Η ανταγωνιστική μορφή της κοινωνίας. Από μικρή ηλικία μαθαίνουμε «ο πιο δυνατός επιβιώνει και νικά». Πολλές φορές ο μαθητής επιβραβεύεται από το οικογενειακό ή από το φιλικό του περιβάλλον επειδή κυριάρχησε, επιβλήθηκε με αυταρχικό τρόπο ή εκμεταλλεύθηκε ένα «αδύναμο» συμμαθητή. Και όταν μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά επιβραβεύεται, επαναλαμβάνεται και ενισχύεται.

5. Η οικονομική κρίση και το σχολείο της παραγωγίας Η οικονομική δυσχέρεια και κοινωνική αβεβαιότητα του αύριο που προσλαμβάνουν οι μαθητές από τους γονείς τους ,αλλά και από το περίγυρο ενδυναμώνει το αίσθημα του θυμού και της απογοήτευσης. Επιπλέον, το εκπαιδευτικό μας σύστημα παροτρύνει τον μαθητή να διαβάσει, να εξεταστεί και να αξιολογηθεί σε μια ύλη που το αντικείμενο δεν είναι ενδιαφέρον και ελκυστικό. Ο μαθητής περιμένει να βρει στο σχολείο το υποστηρικτικό περιβάλλον, που θα τον κάνει να αναπτυχθεί νοητικά και κοινωνικοσυναισθηματικά με ένα υγιή τρόπο. Αντί για αυτό πιέζεται συναισθηματικά, δυσκολεύεται να ανταποκριθεί στις υπερβολικές και παράλογες απαιτήσεις του σχολείου και συχνά ματαιώνεται. Η ματαίωση δημιουργεί αντίδραση, γεννά το αίσθημα της αδικίας και της μοναξιάς. Όλα αυτά οδηγούν στην ενίσχυση της βίας και της επιθετικότητας.

Ποιες Είναι Οι Συνέπειες Του Σχολικού Εκφοβισμού;

Το παιδί που βιώνει εκφοβισμό έχει πολλές σοβαρές και αρνητικές επιπτώσεις, στην ψυχοσυναισθηματική του ανάπτυξη είτε βραχυπρόθεσμα είτε μακροπρόθεσμα. Συγκεκριμένα ο μαθητής που δέχεται bullying: α) αισθάνεται μοναξιά και χαμηλή αυτοεκτίμηση, β) έχει δυσκολίες στη σύναψη σχέσεων με συνομηλίκους του, γ) αισθάνεται απελπισία, ντροπή και θλίψη, δ) αδυνατεί να επιλύσει τα προβλήματά του και να εκφράσει τα συναισθήματά του, ε) έχει χαμηλές σχολικές επιδόσεις και αδικαιολόγητες απουσίες, στ) παρουσιάζει διαταραχές συμπεριφοράς ή έντονα συναισθηματικά ξεσπάσματα, ζ) έχει άγχος, φοβίες και τάσεις αυτοκτονίας. Εάν τα παιδιά αυτά δε λάβουν έγκαιρα την κατάλληλη υποστήριξη, θα αντιμετωπίζουν σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα, που θα τους ακολουθούν και στη μετέπειτα ζωή τους ως ενήλικες.

Πως Αντιμετωπίζεται Το Σχολικό Bullying;

Το Υπουργείο Παιδείας τα τελευταία χρόνια έχει προχωρήσει σε δράσεις για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σχολικής βίας. Για αυτό το λόγο έχει συνάξει συνεργασίες με εξωτερικούς φορείς ώστε να υπάρξει ευαισθητοποίηση, πληροφόρηση και επίλυση του φαινομένου της σχολικής βίας. Πιο συγκεκριμένα, οι φορείς που συμμετέχουν στην υλοποίηση προγραμμάτων κατά του σχολικού εκφοβισμού είναι: Το Χαμόγελο του Παιδιού, ο Οργανισμός κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ), η Μονάδα Εφηβικής Υγείας (ΜΕΥ) Β' Παιδιατρικής Κλινικής Νοσοκομείου Παίδων «Π. & Α. Κυριακού», το Κέντρο Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού, η Εταιρία Κατά της Κακοποίησης του Παιδιού «ΕΛΙΖΑ» και το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων.

Επιπλέον, οι γονείς μπορούν να υποστηρίξουν την δράση κατά της σχολικής βίας συμμετέχοντας στις σχολές γονέων, αλλά και στις δράσεις του σχολείου. Η οικογένεια είναι ο υποστηρικτικός δεσμός και έχει παιδαγωγική αξία για τα παιδιά. Οι γονείς πρέπει να είναι κοντά στα παιδιά με υποστήριξη, αγάπη, αποδοχή και ουσιαστική επικοινωνία. Και πάνω από όλα να αποφεύγουν τη βία ως μέσω διαπαιδαγώγησης και πειθαρχίας.

Το σχολείο μπορεί να πραγματοποιήσει μια σειρά από δράσεις κατά της σχολικής βία, όπως:

1. Οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και παρεμβάσεων με στόχο την ευαισθητοποίηση και την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας στην σχολική μονάδα,
2. Διοργάνωση ημερίδων/ομιλιών για την εκπαίδευση γονέων, μαθητών και εκπαιδευτικών σε δεξιότητες επικοινωνίας.
3. Υλοποίηση προγραμμάτων συναισθηματικής αγωγής και βιωματικών εργαστηρίων που προάγουν την ψυχική υγεία των μαθητών,
4. Συνεργασία με τοπικούς φορείς, κοινωνικές υπηρεσίες, αθλητικούς συλλόγους για την προώθηση κοινών δράσεων ενάντια στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού,
5. Ανάπτυξη δικτύου συνεργαζόμενων φορέων και οργανισμών που ειδικεύονται σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού,
6. Ενίσχυση της εμπλοκής του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων για συμμετοχή και διοργάνωση εκδηλώσεων με στόχο την αποτροπή της εκδήλωσης όλων των μορφών επιθετικότητας και εκφοβισμού μεταξύ μαθητών.

Η Σχολική Διαμεσολάβηση

Η σχολική διαμεσολάβηση είναι μια παρέμβαση που εναρμονίζεται με τις νέες εκπαιδευτικές ανάγκες. Σκοπός είναι οι μαθητές να καλλιεργήσουν δεξιότητες συνεργασίας και διαλόγου. Είναι μία πρακτική επίλυσης των σχολικών συγκρούσεων, που ενθαρρύνει την ενσυναίσθηση, την ενεργητική

ακρόαση, ως εναλλακτική πρακτική που αντικαθιστά το πειθαρχικό σύστημα τιμωρίας. Οι μαθητές, καθοδηγούμενοι μαθαίνουν από το πρόγραμμα της σχολικής διαμεσολάβησης να επιλύουν το πρόβλημά τους, εκφράζοντας τα συναισθήματά τους. Οι εκπαιδευτικοί ως διαμεσολαβητές προτρέπουν τους μαθητές να ακολουθήσουν μία σειρά βημάτων, ώστε να επιλύσουν την σύγκρουσή τους.

Οι επιπτώσεις του ενδοσχολικού εκφοβισμού είναι πολύ σοβαρές. Συνηθώς τα θύματα απομονώνονται, νιώθουν χαμηλή αυτοεκτίμηση και κατάθλιψη. Επιπλέον, προβληματίζει η συχνότητα του αυτοκτονικού ιδεασμού, κυρίως σε έφηβους μαθητές, δηλαδή η σκέψη που κάνουν για να αφαιρέσουν τη ζωή τους. Ο σχολικός εκφοβισμός τα τελευταία χρόνια δημιουργεί ανυσυχία με την ολοένα αυξανόμενη ένταση. Είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που μαστίζει τις μαθητικές κοινότητες μέσα και έξω από τον σχολικό χώρο. Το bullying έχει κοινωνική διάσταση και είναι καθήκον της πολιτείας και του σχολείου, τόσο να ευαισθητοποιήσει και να πληροφορήσει για το πρόβλημα όσο και να παρέμβει με δραστικές λύσεις.

Απόδοση: Κουρτίδου Μαργαρίτα